

Fijn om in het duin te zijn

Elk jaar organiseren we vanuit het NEM Meetprogramma Reptielen trainingsmomenten in een bepaalde regio ('s). Dit jaar bezoeken we de vaste landsduinen, Friesland, Drenthe, de Veluwe, Noord-Brabant, Noord-Holland en diverse bezoeken aan individuele tellers. Het doel, oude- en nieuwe tellers bezoeken, kennisuitwisseling, training, de banden aanhalen met de beheerders en niet geheel onbelangrijk: gezelligheid. Vaak zijn er ook amfibietellers bij daar er vaak overlap is met het NEM Meetprogramma Amfibieën. In 2022 hebben gedurende vijf dagen tellers in de Noord- en Zuid-Hollandse vaste landsduinen bezocht. Een geslaagde week, die we dit jaar nog eens dunnetjes over aan het doen zijn.

Duinen Bergen-Schoorl

Alle tellers boven tussen het Noordzeekanaal en Schoorl waren uitgenodigd op vrijdag 9 mei. Er was een mooie opkomst van zowel hagedis- maar ook enkele amfibietellers. De beheerders van Puur Water- en Natuur waren ook van de partij. Regiocoördinator Daan Bijman (PWN) had een mooie locatie uitgekozen (de Uilenvanger) waar we zowel goede kans op zandhagedis maar ook amfibieën hadden. De hagedissen waren zeer coöperatief deze dag. Ondanks het vrij warme weer lieten felgroene zandhagedis mannetjes maar ook vrouwtjes en subadulten zich goed zien aan zowel geroutineerde als nieuwe tellers. In het gebied liggen ook enkele poelen, het domein van Han Duinker. Han is niet alleen geïnteresseerd in amfibieën maar ook in macrofauna. Na diverse kleine watersalamanders, groene kikker, bruine kikker, gewone pad (en hun larven) gevangen te hebben trakteerde Han ons op een minicursus macrofauna. Een mooie dag die we graag in de toekomst nog eens herhalen!

Bezoek aan duingebied Solleveld waar de zandhagedissen zich lieten zien en fotograferen, 30 mei 2025. (Foto: Stef Passchier). Groepsfoto. (Foto: Amy Nobelen)

Duingebied Solleveld

Vrijdag 30 mei waren we te gast bij Dunea in het duingebied Solleveld. Wederom een mooie opkomst van zowel reptiel- en amfibietellers die actief zijn in Meijndel en Solleveld/omgeving Monster. Ook de beheerders en stagiaires waren van de partij. Tellers Rut Zoutman en Marnix de Zeeuw zijn zeer goed bekend in dit terrein. De dag startte qua weer somber. Geheel bewolkt en een harde wind. Gelukkig was de sfeer goed en lagen er enkele poelen. Bruine kikkers en kleine watersalamanders werden dan ook al snel tevoorschijn getoverd. De historische gebiedskennis van Rut vulde de ochtend met verhalen. Een oude verdwenen camping in het duin, de toponiemen van de poelen ("het drinkie"), stapels met basaltblokken die er al generaties liggen (favoriet van de hagedissen) maar ook informatie over werkelijk alle andere in het duin voorkomende soortgroepen. Wie geeft hier nu eigenlijk de excursie? Het antwoord laat zich raden. Na ongeveer twee uur brak de zon voorzichtig door. Als groep zagen we de hagedissen voorzichtig uit de dekking komen, en voordat we het wisten lagen ze overal te zonnen. Hier en daar zaten er wel zeer gewillige fotomodellen tussen. Zo zie je maar, reptielen waarnemen is op het juiste moment en de juiste tijd in het veld zijn. Een dag om niet snel te vergeten!

Bezoek aan De Uilenvanger in de duinen Bergen-Schoorl en een gevangen kleine watersalamander bij een poel, 9 mei 2025. (Foto's: Tariq Stark)

Bezoek aan NP Zuid-Kennemerland, 5 juni 2025, waar Marlouk Alders ondanks het bewolkte weer een zandhagedis ontdekte. Nadat de zon doorbrak werden er meer zandhagedissen gezien. (Foto's: Tariq Stark)

Nationaal Park Zuid-Kennemerland

Donderdag 5 juni waren we wederom te gast bij PWN, dit maal in Zuid-Kennemerland. Een prima opkomst, maar met minder prima weersvoorspellingen. Samen met Imreël van der Sloot en Annemiek van Zuijlen (PWN) bezochten we het traject van Lidy van Akkerman. In 2022 bezochten we dit zelfde traject, waar vele zandhagedissen zich goed en langdurig lieten zien. Het weer bleef nu bewolkt en vrij koud, de hagedissen lachten ons, als ze dit konden, vast toe (of uit) vanuit hun holletjes. We waren wel precies op tijd voor de paddenregens. Vele duizenden jonge padjes krioelde langs de zwemplas 'het Wed', samen met juveniele bruine kikkers. Een stukje verder op was een volwassen rugstreeppad aan de wandel. Helaas nog steeds geen zandhagedissen. Een uurtje later stonden we op een beschut plekje als groep met elkaar te kletsen. Duidelijk hadden we alleen maar oog voor elkaar. Gelukkig lette Marlouk Alders wel op, die zag een mannelijke zandhagedis ondanks het bewolkte

weer toch een poging doen wat zonnewarmte op te nemen. Kortom, Marlouk was de held van de dag! Vrij kort daarna begon het hard te plensen. Gelukkig zaten we al bij PWN in de kantine met koffie en thee. Na afloop liepen collega Edo Goverse en ik nog even een rondje door het duin. De zon brak door en al snel lagen er tientallen zandhagedissen. Helaas, dit weer hadden we eigenlijk in de ochtend besteld! Binnenkort gaan we met de tellers actief in de Amsterdamse Waterleiding Duinen ook nog op pad. Dat verslag houden jullie te goed. Interesse gekregen in zandhagedissen monitoren in de duinen in het kader van het NEM Meetprogramma Reptielen? Meldt je dan aan bij de landelijke coördinator Tariq Stark (t.stark@ravon.nl). De insteek is dat je een vast traject zeven keer per jaar bezoekt tijdens voor reptielen gunstige omstandigheden, en dit meerdere jaren achter elkaar. Een leuke, duurzame (meerjarige) inspanning dus.

Tariq Stark

De natuur is geduldig...

Als coördinator van het landelijke broeihoopnetwerk (www.broeihopen.nl) krijg ik met enige regelmaat te horen "onze broeihoop werkt niet". Dat kan allerlei redenen hebben. De hoop is wellicht in de verkeerde periode opgebouwd, heeft de verkeerde samenstelling en/of afmeting of ligt buiten het bereik van de soort etcetera. Om antwoord op deze vragen te krijgen neem dan gerust contact op met de landelijk coördinator (t.stark@ravon.nl).

Niet zelden is geduld en standvastigheid het sleutelwoord. Reptielen, en ook ringslangen, zijn gewoonte-dieren bij uitstek. Een nieuwe hoop, zelfs midden in leefgebied van de soort, heeft enige aanlooptijd. Vaak hebben de dieren al een favoriete hoop. Als het een paar jaar duurt voordat de slangen de hoop gevonden hebben dan is het vooral zaak vol te houden. Laat je niet verleiden te snel een andere locatie te zoeken of op te geven. Gelukkig zijn er veel van dit soort standvastige werkgroepen! Er zijn te veel om op te noemen (gelukkig!), maar de werkgroepen in Leuvenheim (Gelderland) en Nijverdalen (Overijssel) verdienen een specifieke vermelding. Beide werkgroepen zitten midden in leefgebied van de ringslang, en zijn respectievelijk in 2022 en 2019 begonnen. De eerdergenoemde redenen tot uitblijven van succes waren er niet. Beide werkgroepen zijn ondanks het uitblijven van succes doorgegaan, en met succes!

In de aangelegde hopen werden op beide locaties dit jaar eieren gevonden! Wanneer de slangen de hopen hebben gevonden zit er in daaropvolgende jaren vaak een stijgende lijn. Het devies: de natuur is vaak geduldig – nu wij nog!

Tariq Stark

Het geduld van ring-slangwerkgroep Leuvenheim (Gld) werd dit jaar eindelijk beloond met ring-slangeieren in de broeihoop. (Foto's: Tariq Stark)

